

Смерти той не знає,

хто за Україну помирає...

Кілька днів тому довелось мені бути в робітні різьбаря М. Черешньовського, що запросив мене подивитися на погруддя ген. Т. Чупринки.

В скромній різьбарській робітні, на високому станку-цоклі стояло погруддя Генерала. На долівці, біля станка — шматки з розбитого іншого погруддя Генерала, яке мистець у люті знищив власною рукою, бо не зродилось те, чого він бажав: не воскресив він Того, кого стільки разів бачив, Того, хто став найбільшою постаттю наших днів: легендарного полководця і державного мужа. Та зараз же, найближчої ночі, під надхненними пальцями мистця ожив його безсмертний Генерал!

Тепер він стояв перед нами не мертвою різьбою, а жив повним життям, суворо дивлячись, міцно затиснувши уста, наче слухав звітів перед вояцькою лавою, немов прислухувався до думок своїх найближчих співробітників на засіданні, коли вирішувалися питання боротьби з ворогом, коли кувалися нові пляни і формувалися нові накази, які він, Командир, видавав своєму непоборному вояцтву.

Мистець створив твір, вклавши всю душу в нього.

Я дивився на погруддя Генерала, і немов на фільмовій стрічці пробігали в моїй уяві картини минулого і оживали моменти спільних переживань. Здавалося, що стою не в убогому підвалі, що став робітнею мистця, а оживає передо мною в'язнична камера тарнівської тюрми і я слухаю Миколи Лемика, що розповідає про те, як Роман Шухевич давав йому наказ убити большевицького консула у Львові; то знову бачу його учнем гімназії, на святкових учнівських імпрезах, на спортивій площі Сокола-Батька, у

пластовому однострої на злеті пластунів у білогорському лісі біля Львова; а там ось виринає здалека його біляве волосся, прикрите студентською шапочкою, і немов десь близько дзвенить його міцний голос, неначе в харчівні-залі студентських зборів, в Академічному Домі... І завжди він той самий, той самий Шух, що ось знову ожив передо мною. Але нині його обличчя більш суворе, уста міцніше затиснені, а в очах іскриться розум мужа, командира, полководця, вождя...

Мистець розказує про свої духові переживання під час творення погруддя, а в моїй уяві воскресають краківські вулиці, конспіративні військові вишколи, убогі хати, в яких сходилися майбутні полковники і генерали УПА, щоб обміркувати свої пляни, щоб вишколювати молодших друзів, старшин і підстарший. А серед них — Роман Шухевич і Дмитро Грицай, майбутній Головний Командир УПА, і його шеф штабу, викладачі і друзі, революціонери і здисципліновані вояки-старшини... Мистець пригадує собі цей час й оживляє в уяві Генерала ... Так-так, це він — Той, що ось стоїть на п'єдесталі, — живий, безсмертний!

Дивлюсь крізь вікно, а мій зір летить далеко на Схід, на широкі степи України, залиті золотом соняшних променів. Немов чую тверді кроки чийсь, наче бачу садами і зеленню вкрите село Медвеже Ушко, на Вінниччині, мов чую слова привітання Романа Шухевича, який покинув на момент свій Легіон і прибув у гості до тих, які на селянських підводах з далекої Лемківщини, через галицькі поля, подалися на східні області України, щоб получитися зі своїми братами і будувати спільно з ними нове життя ...

Живі картини — не спогади, жива розмова з Генералом! Оживає минуле, немов вдруге переживаєш. Ось села в Золочівщині і Підгаєччині, у яких, під проводом Тараса Чупринки, пишуться відозви, статті, опрацьовуються пляни мобілізації збройних відділів УПА до боротьби з рейдуючим большевицьким ватажком Ковпаком, що вдерся на наші землі через Полісся і посувається на південь з метою добитися до Карпат... То знову невеличка селянська хата, щільно закриті вікна і слабе світло над столом, а довкола стола найближчі співробітники Генерала. На столі шахи, а над ними похилений Командир. На устах у нього усмішка, а на чоло насунувся неслухняний золотистий чубок волосся. Немов нині висловлені його слова дзвенять в усі: «Обережно, друже Вишня, ви програли, мат!..» А потім сипляться жарти і оповідання-спогади. Генерал розказує, як йому вдалося щасливо вирватись із рук Гестапо на Головній Станції у Львові, і як він переховувався в одній німецькій станиці під чужим прізвищем недалеко ставка Світезь, у Львові, а німецька влада шукала його по цілому краю даремно...

По коротких хвилинах відпочинку — знову праця: підготовка до розплянованого в

недалекому часі скликання провідних людей підпілля на нараду, писання відозв українською, польською, московською і німецькою мовами про мету нашої боротьби, а далі — студіювання звітів: як працює підпільна друкарня у землянці, наскільки пішла вперед підготовча робота з побудовою підпільної радіостанції (умовна назва «Афродита»), як держаться «хлопці» в Київщині, Дніпропетрівщині, Донбасі... Рветься розмова, на чоло Провідника Чупринки набігають карби... Такі самі, як пальці мистця вирізьбили на його високому чолі...

Мистець пояснює, мистець словами захоплення оживляє, воскресає Великого Полководця, а стрічки спогадів пересуваються перед очима душі і ставлять нові, і нові картини: Львів — дружина Генерала, його діти, численні зустрічі з ним і розмови; Максим Рубан, Дмитро Маївський-Тарас, Володимир, Лекс-Михайло, Грицай-Перебийніс, Олекса ... — друзі, розмови, поїздки, конспіративні сходи, переслідування українських революціонерів, смуток і радощі... Мов у калейдоскопі: картини... образи...

Мистець урвав свою розповідь... Холодна дійсність нависла у повітрі: Генерал не живе...

Та ні, Він живе, Він житиме у співах поетів, у дівочих і вояцьких піснях, у мистецьких образах, у серцях народу, — Безсмертний Генерал!

**Українець-Час. – 1951. – Ч. 1 (214). Публ. за:
Визвольний шлях. – 1970. – Ч. 3 (264). – С. 356-358.**

реклама: [весільний кортеж івано-франківськ](#)